

Mgr. Jan Kratochvíla
Vývoj obranných mechanismů u dětí mladšího školního věku

Posudek oponenta diplomní práce

V psychoterapii tak významný, přinejmenším od časů Anny Freudové – koncept obranných mechanismů si diplomand zvolil za téma své diplomní práce. Inspirací mu byla jeho práce psychologa v dětském domově. V literárně přehledové části shromažďuje autor četný a hodnotný materiál k tématu a z vývoje přístupů k němu, především z oblasti psychoanalytické, ale též gestalt psychoterapie. Na počátku uvážlivě vymezuje předmět své práce v terminologickém kontextu, srovnává pojem obranných mechanismů s příbuznými, překrývajícími se a doplňujícími koncepty. Velmi zajímavá je kapitola o historii konceptu obranných mechanismů, vycházející z psychoanalýzy a ve svých dopadech ji překračující, přes Annu Freudovou s citací jejího klasického díla usilujícího též o vývojově psychologické pochopení fenoménu. Poutavě se čte i kapitola pojednávající o konfrontaci klinických zkušeností s akademickou psychologíí a o přínosech, které z tohoto setkání plynou.

Zvláštní kapitolka se zabývá diagnostikou obranných mechanismů, jež představuje ojedinělé shrnutí metod k tomuto specifickému podoboru diagnostiky. Zvláštní pozornost věnuje projektivním technikám, zvláště TAT a Testu pohádek a také do oblasti dětské kresby. Přehledně podává dostupné empirické studie o četnosti různých typů obran. Navazuje pak kapitolou o vztahu mezi obrannými mechanismy a psychopatologií. Zastavuje se u poznatků mimoanalytických směrů o obranných mechanismech. Zejména podrobně a kompetentně se zabývá gestap přístupem

V empirické části vytyčuje autor nejprve čtyři hlavní výzkumné otázky. Týkají se zachytitelnými typy obranných mechanismů u dětí, vývojové dynamiky um dětí mladšího školního věku, souvislosti využití obranných mechanismů u dětí s dalšími fenomény psychologické povahy a konečně možnou souvislostí mezi analyticky pojatými obrannými mechanismy a konceptem kontaktních stylů v integrativní a gestalt terapii. Za výzkumné metody volí TAT a na katedře léta propracovávaný (dr. Šírovou) Test pohádek. Záznamové archy k testům a pro účel práce sestavený dotazník typických projevů dětí v zátěžových a konfliktních situacích uvádí autor s dalšími zajímavými přílohami v dodatku. Výzkumný vzorek zahrnoval celkem 29 dětí, kompletní vzorek, jenž absolvoval tři výzkumné metody, měl 20 dětí z dětského domova (13 dívek, 7 chlapců).

Autor předkládá pak výsledky podle jednotlivých metod. Např. v Testu pohádek nachází (ve 40 protokolech, některé s retestem) Nalezl na 147 obranných mechanismů, jejichž výskyt zachycuje i graficky. Srovnává to s jinými nálezy, diskutuje a interpretuje. Analogicky vyhledával obranné mechanismy v TAT a srovnává jejich relativní četnost. Zachycuje a diskutuje i vývojovou věkovou dynamiku obranných mechanismů v mladším školním věku. Přiřazuje pak témata, emoce a impulsy souvisící s obrannými mechanismy, přičemž shledává značnou složitost jevů. Dokládá to na materiálu získaných jednotlivými metodami. Konečně nachází souvztažnosti mezi klasicky chápanými obrannými mechanismy a koncepty gestap terapie. Na tyto souvislosti, či aspoň na podstatné z nich, bych se rád otázel při diskusi na obhajobě diplomní práce. Dílko je doplněno pozoruhodnou kazuistikou.

Literatura k tématu je obsáhlá, často u nás prvně citovaná, prokazuje autorovu sečtělost. Z celé práce pak vyzařuje schopnost povznést se nad každodenní rutinu, jež je stimulem jeho práce, k hlubšímu a tvořivému zamyšlení. Hodnotím proto předloženou diplomní práci jako výbornou a hodnou obhajovacího řízení.

1. 9. 2014

PhDr. Jaroslav Šturma